

TORNA LA DECORACIÓ

Per XAVIER SUST

Realment la decoració no ha tingut pas gaire bon predicament dins del moviment modern. Ben al contrari, hom considera que un dels principals punts de partida d'aquest corrent fou el famós article escrit el 1908 per Adolf Loos i que, significativament, es titula **DECORACIÓ I CRIM**.

Així com per fer una bona valoració popular de l'arquitectura és necessària l'existència d'una decoració rica, en el món dels arquitectes fidels al moviment modern el criteri de valoració ha estat exactament el contrari. Per valorar positivament un edifici calia que la decoració hi fos inexistent d'acord amb el divulgat principi miesià de "menys és més". Així és comprensible que un edifici excel·lent com és el Casal de Sant Jordi, de l'arquitecte Folguera, hagi estat durant molt de temps poc considerat dins l'àmbit dels arquitectes per culpa dels detalls decoratius i escultòrics art-deco i noucentistes. Exactament pel mateix motiu que la Karl Marx Hoff de Viena o els gratacels dels anys 20 i 30 de Nova York han estat valorats amb objeccions durant molts anys.

Casal de Sant Jordi al carrer Casp. F. Folguera, arquitecte.

La decoració, sigui per bé o sigui per mal, no passa mai desapercebuda en el moment de valorar l'arquitectura. Per als racionalistes la integració en un edifici d'una escultura figurativa o d'uns motius Déco era motiu suficient per a la seva desqualificació. Aquest fou el cas del Casal de Sant Jordi, de l'arquitecte Francesc Folguera, malgrat els seus nombrosos encerts fins i tot des del punt de vista racionalista. L'extraordinària composició de la façana i la sàvia organització interna foren oblidades a causa de la seva decoració.

El furor antidecoratiu ha tingut una força tan gran que fins i tot ha ocasionat el canvi de nom de les coses. Avui dia els decoradors, a la pràctica, han deixat d'anomenar-se així i han adoptat en canvi l'horrible denominació de "disenyadors d'interiors" o la que encara és pitjor d'"interioristes". Fins i tot el Foment de les Arts Decoratives, que, com el seu nom indica, hauria de ser un impulsor de la decoració, ha reflectit també la pressió antidecorativa des del moment que ha substituït aquesta denominació per l'asèptica de les seves inicials: FAD. Però quan els premis de decoració es denominen d'interiorisme i quan poca gent recorda el que signifiquen les inicials FAD, resulta que... torna la decoració.

Es simptomàtica en aquest sentit una de les dues obres que obtingué l'any passat el premi FAD d'arquitectura. Em refereixo al restaurant La Balsa, ple d'una sèrie d'elements decoratius qualsevol dels quals fa uns quants anys hauria estat motiu suficient per desqualificar al conjunt. La decoració de La Balsa ja no es basa exclusivament en la manipulació d'uns elements funcionals, estructurals o constructius perquè donin un sentit decoratiu, tal com un grup d'arquitectes italians va ensenyar a fer fa uns 25 anys. No és el joc decoratiu basat en cantoneres, sòcols, tapa-

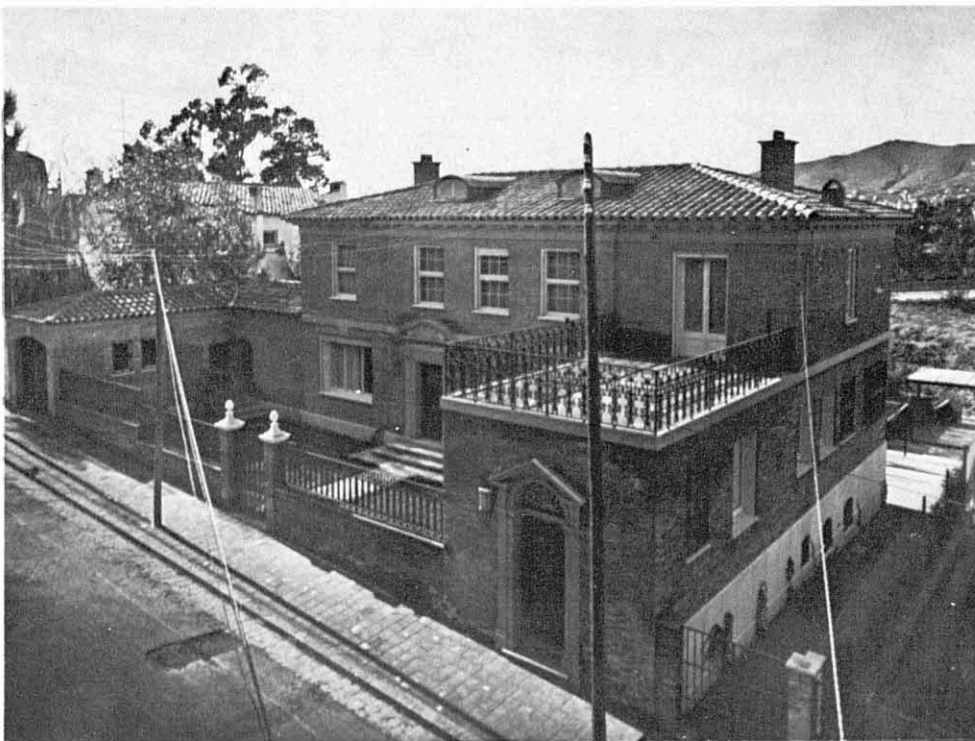

Edifici de vivendes, al carrer París. P. Benavent, arquitecte.

Malgrat que els racionalistes basaven la seva concepció de l'arquitectura en la lògica constructiva, fou l'arquitecte no racionalista Pere Benavent qui es preocupà realment de la bona marxa de la construcció quotidiana a través de la seva publicació "Així es Construeix". La complexitat de la composició i els detalls decoratius de la façana de la seva casa del carrer de París es basen precisament en l'art del ben construir. La incorporació del basament, de l'acabament de la coberta, l'acabat en rajola vista, són clars exemples d'aquesta actitud.

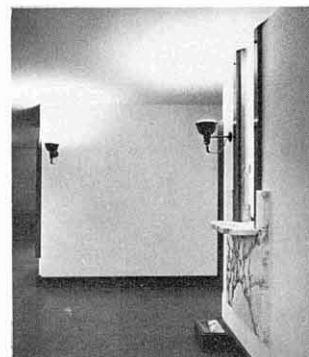
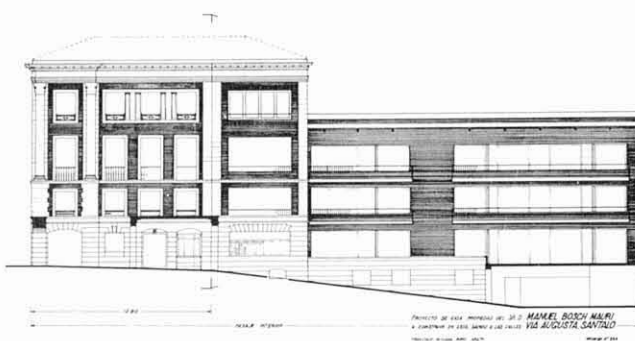
Casa del carrer Vico. R. Duran i Reynals, arquitecte.

És una llàstima que l'arquitectura posterior a la Guerra Civil s'hagi desestimat durant molt de temps de manera sistemàtica a causa del seu desenvolupament a través d'estils antics. Malgrat els esforços fets darrerament per aproximar-nos-hi encara ens sembla una gran desconeguda. Aquest és el cas, per exemple, de la casa del carrer Vico, de Duran i Reynals. Aquest fet és encara més lamentable si tenim en compte que la concepció de l'arquitectura d'aquest arquitecte estava per damunt d'una discussió simplista a favor o en contra dels estils.

Casa a la Via Augusta. F. Mitjans, arquitecte.

Després de la Guerra Civil l'arquitectura moderna quedà —de fet— socialment prohibida. Els arquitectes més o menys seguidors del racionalisme no podien acceptar aquesta limitació sense més ni més. Es curiós de veure com molts dels arquitectes d'aquesta època aprofitaven les parts posteriors o laterals dels edificis per abandonar les imposicions estilístiques i per elaborar una arquitectura simple, seguida més o menys dels principis del Moviment Modern. Aquesta casa de la Via Augusta, realitzada per Francesc Mitjans, n'és un exemple clar. El cos principal, que dona al carrer, és fidel a l'estil "clàssic" de l'època. El cos secundari, que dona a un passatge i a l'interior de l'illa, segueix una línia moderna.

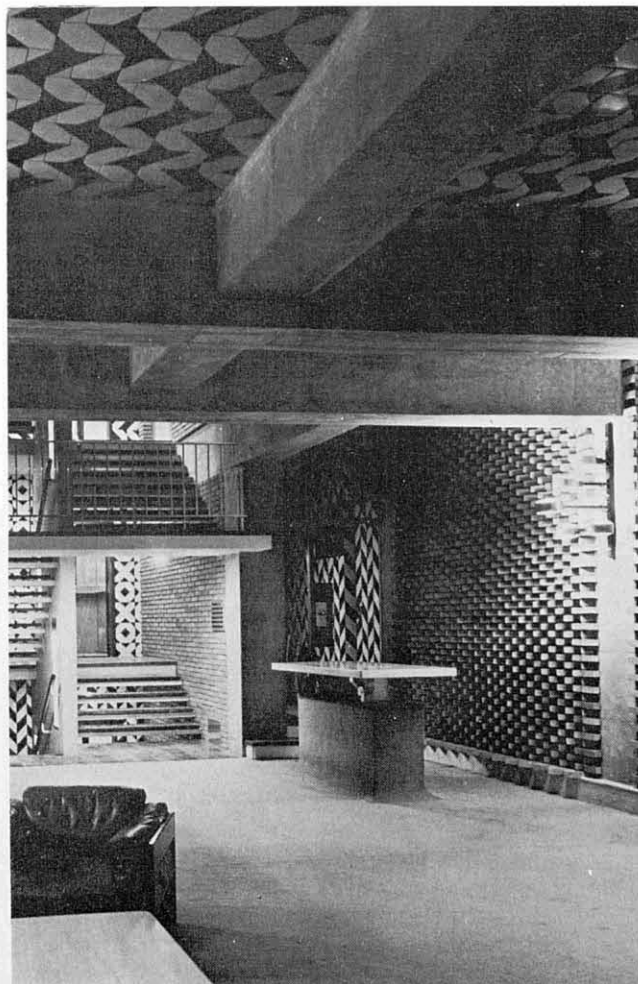
7

Planta quarta del COAC. MBM, arquitectes.

La influència de l'arquitectura italiana fou decisiva per enriquir el plantejament decoratiu. Era possible de jugar amb la decoració en l'arquitectura sempre que la seva formalització fos justificable amb raonaments funcionals o constructius. Altrament, l'arquitectura no era considerada com a vàlida.

Edifici de vivendes al carrer Brusi. A. Moragas, arquitecte.

Dels arquitectes del grup R impulsors de l'arquitectura moderna a Barcelona, Moragas és, sens dubte, el que està més vinculat a la tradició modernista. La integració a l'arquitectura moderna no suposa la renúncia a una manera d'introduir la decoració a l'arquitectura en el més pur estil Domènech i Montaner: les quatre barres, les escenes figuratives, les textures dels murs, el joc de peces, etc. Això sí, en una versió totalment oposada a les tendències artístiques del moment.

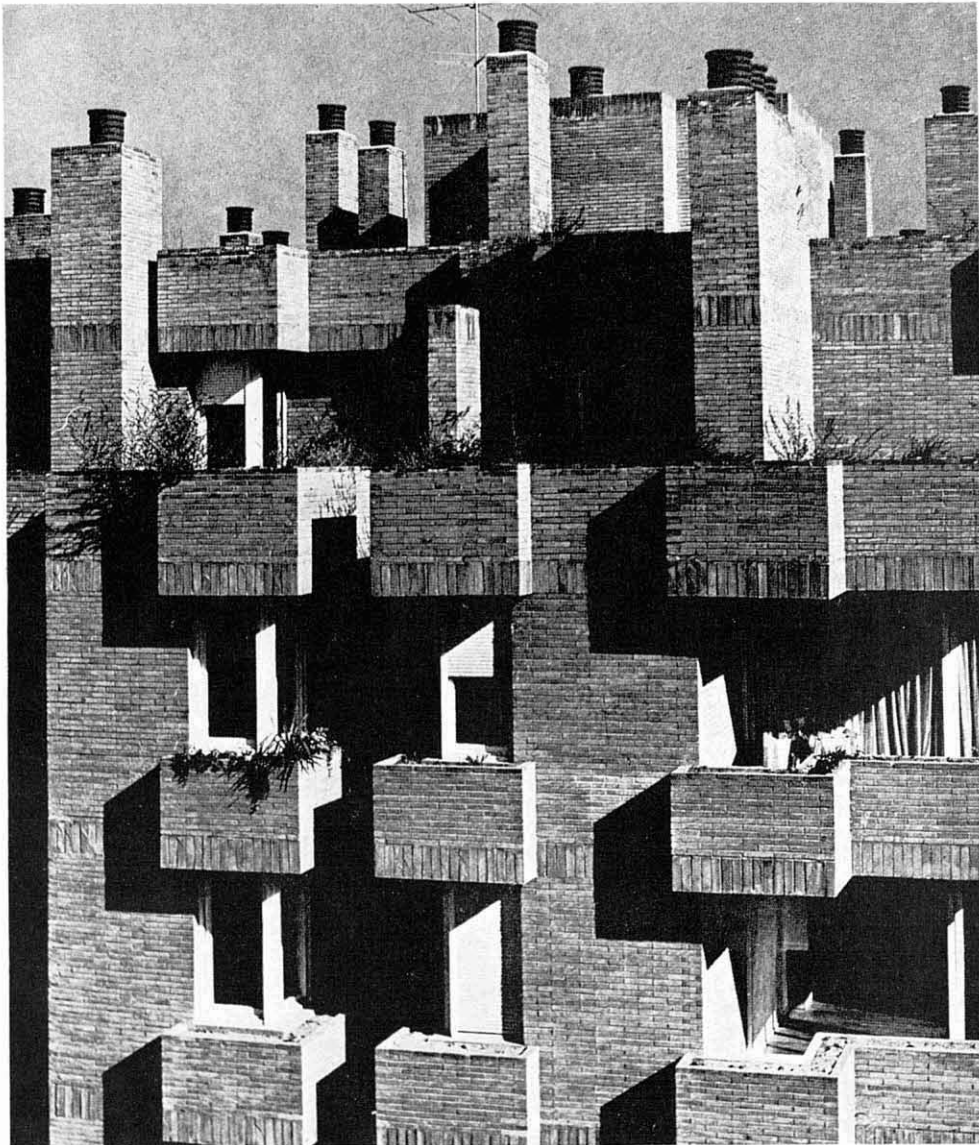
Conjunt d'edificis de l'avinguda de Sarrià. J.A. Coderch, arquitecte.

El joc amb els volums petits no es pot excloure dels recursos de que disposen els arquitectes per decorar l'arquitectura. L'arquitectura del *pase corto*, com deien a Madrid, tenia l'avantatge de decorar sense renunciar a la puresa de volums i línies que demanaven els principis de l'arquitectura moderna. D'aquí prové, potser, el gran èxit assolit durant molts anys —i encara avui— per aquest tipus de decoració geomètrica.

Fig. 1

Edifici Mediterrani. A. Bonet, arquitecte.

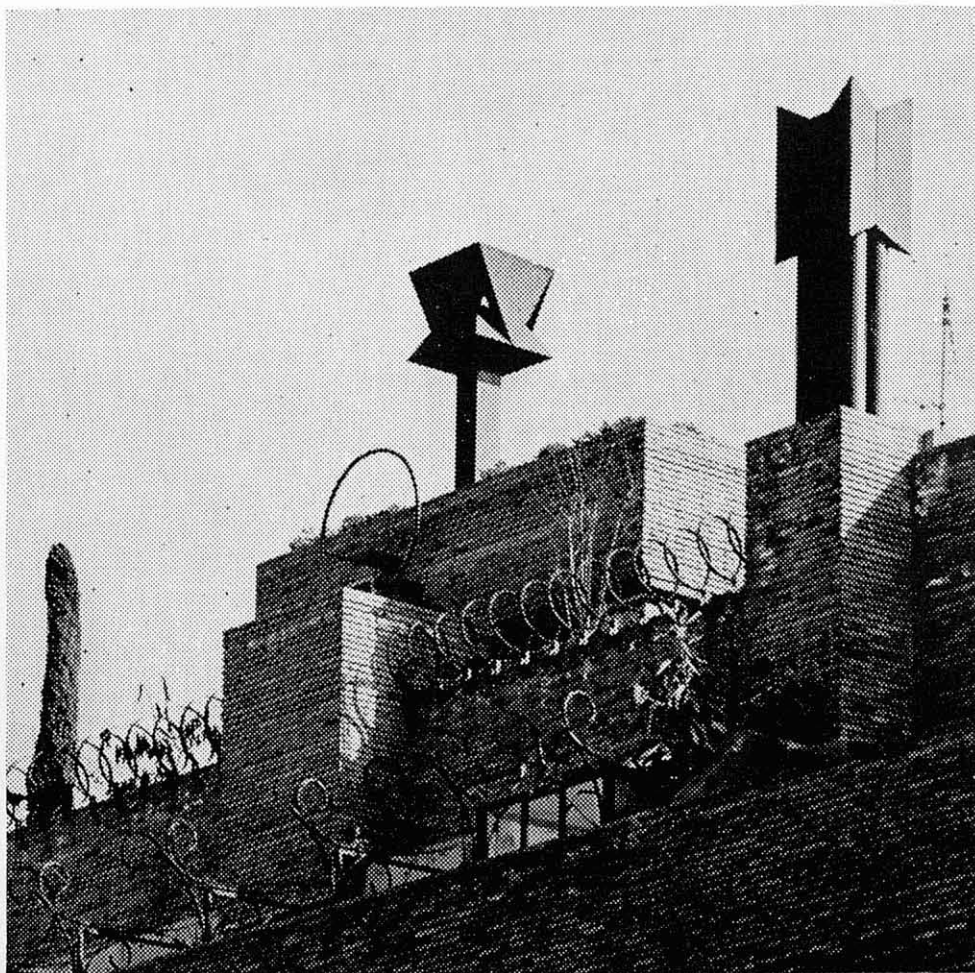
Les justificacions estructurals han estat també una bona base per muntar-hi el motiu d'ecoratiu d'un edifici dins de la més estricta ortodòxia del Moviment Modern.

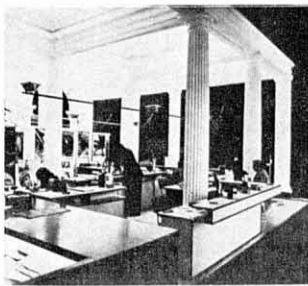

8

Edifici de vivendes a la plaça de Sant Gregori. R. Bofill, arquitecte.

Així com la manera de decorar de Moragas s'assembla a la de Domènech, la de Bofill s'assembla a la de Gaudí. Els components d'arquitectura es transformen en elements escultòrics modelats artísticament. Aquest recurs, per la seva singularitat i per la feina que exigeix, és cada vegada menys usual en el món de l'arquitectura.

Oficines Aerojet. Ll. Clotet i O. Tusquets, arquitectes.

Certament el Moviment Modern creà una moral rígida en el seus seguidors que prohibia qualsevol relació amb els estils. La lluita pel triomf de l'arquitectura moderna havia estat massa dura per permetre vel·leïtats. Això potser motivà que les promocions formades segons el seu esperit i que ja no participaren en la batalla retornessin al joc amb elles. En la remodelació d'un local per a una agència de viatges, realitzada per Clotet i Tusquets, aquest joc amb els estils antics consistí solament a respectar uns arcs i unes columnes que ja existien anteriorment. Es un contacte lleuger, i en gran part descontextualitzat, però que obre noves possibilitats a la decoració de l'arquitectura, limitada anteriorment a raons funcionals, constructives, volumètriques o estructurals.

junts, l'entrega de dos materials diferents o el sistema de subutilització d'uns elements intrínsecament decoratius com són, per exemple, una xemeneia eclèctica antiga i un reixat nou de ferro el motiu principal del qual és una teranyina amb l'aranya i tot. És en definitiva la utilització de les arts decoratives aplicades contra les quals el moviment modern havia lluitat tan aferrissadament.

En aquests moments postmoderns la decoració ha deixat de ser de forma absoluta un tabú. Avui dia és possible realitzar una arquitectura decorada de maneres molt diverses: segons els estils històrics, amb motius funcionals, constructius, abstractes, o inspirats en qualsevol altre lloc com ara la natura, la tècnica, les escenes de la vida quotidiana, la religió o els somnis.

Però de la mateixa manera com en l'arquitectura moderna la supressió de la decoració no era aval suficient per assegurar la qualitat d'una obra, la utilització avui d'una determinada decoració tampoc no ho és. Si La Balsa obtingué el premi FAD d'arquitectura no fou perquè introduïa en la seva composició una xemeneia antiga o un reixat kitch-Jujol sinó perquè sabé aconseguir, amb els mitjans que fos, un marc adequat i agradable per a un restaurant.

El corrent postmodern crec que ha clarificat aquest fet. La decoració ha deixat de ser un element determinant i ha passat a ser un component més de l'arquitectura, com ha passat gairebé sempre. Ha permès també ampliar la nostra comprensió de l'arquitectura anterior i, de manera especial, de la marginada arquitectura eclèctica del segle passat, que fins en aquest moment només havia estat possible valorar per les seves aportacions tecnològiques.

Si ha tornat la decoració, donem-li la benvinguda. La

Casa a Lloret. Y. Bonet, arquitecte.

El postmodernisme representa el complet trencament de la moral del Moviment Modern. Tot joc hi és possible i per tant també es pot incorporar a l'arquitectura elements propis de l'arquitectura d'estils. Aquesta casa de Yago Bonet és el resultat d'una sàvia amalgama entre elements de la tradició moderna i l'estilística. La decoració en l'arquitectura passa a tenir un camp d'acció il·limitat.

decoració és útil no tan sols per fer l'arquitectura més habitable sinó també per fer-la més soferta. Després d'uns anys d'abstinència de decoració hem descobert fins i tot els avantatges pràctics de l'arquitectura decorada enfront de la de volums llisos i purs. Les antigues façanes decorades, per exemple, han tingut un comportament al temps molt superior per la seva capacitat d'englobar les instal·lacions complementàries que ha calgut realitzar en els edificis per exigències del seu ús (aparells d'aire condicionat, rètols...). L'experiència, d'altra banda, ha demostrat que contràriament al que hom suposava, les superfícies llises no són de construcció més econòmica perquè exigeixen un nivell d'acabat superior al de les superfícies en què la decoració dissimula les deficiències.

En definitiva, crec que ja no és el moment de discutir d'una manera general a favor o en contra de la decoració sinó de saber disposar-ne adequadament quan convingui. Un plantejament, d'altra banda, no gens original perquè ja era comú en els arquitectes que a Catalunya són coneguts com a noucentistes: Duran i Reynals, Folguera, Rubió i Tudurí, els germans Puig i Gairalt, Reventós, Benavent, etc.

Tornarem a utilitzar de manera oberta i corrent en el món cultural dels arquitectes els termes de decoració, decorador i decoratiu?